

Joanna Ścibek
Białystok

**Językowa kreacja anioła – dobrego ducha –
w tekstach współczesnych polskich piosenek świeckich
(na materiale z lat 1985–2012)**

Słowa kluczowe: anioł, językowy obraz świata, piosenka

„Oto Ja posyłam anioła przed tobą,
aby cię strzegł w czasie twojej drogi
i doprowadził cię do miejsca,
które ci wyznaczyłem.”

(*Biblia Tysiąclecia*: Wj 23, 20)

1. Wprowadzenie

Znaczenie *Pisma Świętego* jako skarbnicy inspiracji artystycznych jest nieprzecenione. Ze względu na swój olbrzymi potencjał sensotwórczy, znaczna część staro- i nowotestamentowych symboli oraz motywów została w ciągu wieków zaanektowana przez różne obszary kultury, zarówno wysokiej, jak i popularnej, w których z powodzeniem funkcjonują po dziś dzień, zdumiewając wielością i różnorodnością odślon. Jedną z najbardziej fascynujących, ale obecnie chyba też najsilniej strywializowanych biblijnych ikon, które wykroczyły poza ramy chrześcijańskiej¹ dogmatyki, jest figura anioła, czyli – zgodnie z tradycją religijną – figura istoty nadprzyrodzonej, nieśmiertelnej i niecielesnej, posiadającej rozum i wolną wolę, pośredniczącej między Bogiem a ludźmi [KKK 1992, 86; Naumow 2002, 264–265].

¹ Za punkt odniesienia dla kreacji anioła w tekstach współczesnych polskich piosenek świeckich przyjęto wyobrażenia ukształtowane w chrześcijańskim – przede wszystkim katolickim – kręgu kulturowym. Należy jednak pamiętać, iż wiara w „istoty anielskie i aniołopodobne” obecna jest w wielu religiach świata, przy czym szczególnie znaczenie ma ona w religiach akcentujących Bożą transcendencję [Rosiński 2005, 13].

Celem niniejszego artykułu jest charakterystyka językowej kreacji anioła – dobrego ducha² – wyłaniającej się z tekstów współczesnych polskich piosenek świeckich³, a więc wskazanie, w jaki sposób postać tego niezemskiego bytu – jako „przedmiotu ukształtowanego wyobraźniowo, symbolicznie” [Grzegorzczkova 2010, 192] i aksjologicznie – jest w nich przedstawiana przy pomocy rozmaitych lingwistycznych wykładników. Z uwagi na obfitość materiału źródłowego, analizie semantyczno-leksykalnej poddano próbę tekstową obejmującą 70 utworów (pochodzących z albumów wydanych w latach 1985–2012)⁴, w których anioł zostaje przywołany *explicitie*, zarówno w kontekstach realnoznaczeniowych, jak i metaforycznych. Utwory te cechuje znaczna dyferencjacja gatunkowa: począwszy od popu i folku, poprzez różne odmiany rocka i tzw. metal gotycki, na pojedynczych kompozycjach reprezentujących bluesa, hip-hop i poezję śpiewaną kończąc. Wątek anielski stanowi w nich dominantę tematyczną lub ma charakter epizodyczny. Różni je także poziom sprawności warsztatowej autorów. Łączy natomiast – wyraźne zorientowanie na ekspresję.

W myśl kognitywnej teorii języka, język nie odbija rzeczywistości obiektywnej, lecz odzwierciedla nasz subiektywny ogląd świata. Tekst piosenki rozrywkowej, rozpatrywany w kategoriach tekstu literackiego, na co pozwala pewna właściwa mu „artystyczna nadorganizacja językowa” [Barańczak 1983, 11], stanowi tekst specyficzny. Z jednej strony jest bowiem, podobnie jak liryka *sensu stricto*, tekstem indywidualnym, kreatywnym, z drugiej zaś – z reguły mało finezyjnym, silnie skonwencjonalizowanym [Brodzka i in. (red.) 1992, 787]. W związku z tym już na wstępie można zaznaczyć, iż prezentowany w piosenkach obraz anioła w dużej mierze koresponduje z utrwalonym w społecznej świadomości stereotypem tej nadnaturalnej istoty, mającym oparcie w spetryfikowanej warstwie języka, tekstach religijnych oraz szeroko rozbudowanej ikonografii anielskiej, choć nie brak w nim także rysów unikalnych, nieszablonowych, ujawniających inwencję twórczą tekściarza. Niezależnie jednak od stopnia oryginalności ewokowanej wizji, wyraźnie daje się zauważyć tendencja do antropomorfizacji bytów anielskich, wyrażająca się w przypisywaniu im ludzkich cech – fizycznych i psychicznych.

² Powszechnie przyjmuje się, iż anioły dzielą się na duchy dobre oraz duchy złe, zwane inaczej demonami lub aniołami upadłymi.

³ Motyw anioła w polskich piosenkach popularnych doczekał się syntetycznego opracowania w postaci artykułu Adriany Kasprzak: *Anioł w tekstach polskich piosenek niereligijnych* [2005, 461–471].

⁴ W analizowanym materiale źródłowym znalazły się także pojedyncze teksty utworów dotychczas oficjalnie niewydanych (wersje *demo* oraz kompozycje oczekujące na premierę), jednakże udostępnionych słuchaczom we wskazanym w tytule artykułu przedziale czasowym.

Zbiór nazw wyekscerpowanych z materiału źródłowego, odnoszących się do jestestw anielskich, jest niewielki. W piosenkach rozrywkowych istoty te są przywoływane przede wszystkim poprzez użycie leksemu *anioł*, który w liczbie mnogiej występuje w trzech wariantach: *anioły* oraz rzadziej – *aniołowie* i *anieli*. Z reguły jednak trudno stwierdzić, na ile obecność w tekście form męskoosobowych służyć ma zaakcentowaniu płci niebiańskich bytów, a na ile stanowi konsekwencję wymogu dostosowania słów piosenki do frazy muzycznej. Wyjątkiem są teksty, w których konkretnym rozwiązaniem systemowym towarzyszy jednoznaczna deskrypcja wyglądu zewnętrznego Bożego wysłannika.

Jednokrotnie odnotowano w badanym materiale językowym odapelatywne imię żeńskie *Angelika*⁵ [52]. Tylko raz pojawia się również określenie pełniące funkcję synonimu kontekstowego *aniołów – ciała zaplątane północne* [47]⁶. W przypadku ponadjednostkowej angelofanii autorzy tekstów zazwyczaj nie precyzują liczby opisywanych aniołów. Jedynie w trzech kompozycjach wyrazy takie, jak: *rój* [55], *tłum* [53] czy *lawina* [47] sugerują, iż artyści mają na myśli bardzo liczne zastępy niebieskie. Dokładniejszą rekonstrukcję wizerunku anioła w polskich piosenkach rozrywkowych umożliwi omówienie następujących faset: 1) wygląd zewnętrzny, 2) przestrzeń, 3) cechy, 4) funkcje, 5) emocje i zachowanie.

2. Wygląd zewnętrzny

Anioł jest z natury niewidzialny [53]. Właściwość ta znajduje potwierdzenie w tylko jednej piosence – *Anioły pilnują nas*, wykonywanej przez Marylę Rodowicz. Natomiast w dużej grupie tekstów ten czysto duchowy byt zostaje zmaterializowany i przyobleczony w kształty cielesne. Komponenty jego fizyczności, zaprezentowane w materiale źródłowym, składają się na obraz istoty nieograniczonej kategorią płci, wykazującej cechy męskie lub żeńskie, najczęściej jednak androgyniczne.

Jej najlepiej wyeksponowanym atrybutem, jeśli chodzi o aparycję, są skrzydła. Wzmianki o tym elemencie niebiańskiej powierzchowności odnotowano w ponad jednej czwartej rozpatrywanych tekstów. Obecność skrzydeł

⁵ Zob. [Borysiak 2005, 575].

⁶ Piosenki cytowane są na podstawie ogólnie dostępnych źródeł internetowych (głównie oficjalne strony wykonawców). Ze względu na przejrzystość wyводу zrezygnowano ze wskazywania dokładnej lokalizacji przytaczanych fragmentów. Liczba w nawiasie kwadratowym odsyła do zamieszczonego na końcu artykułu wykazu utworów. W cytatach ujednolicono interpunkcję oraz kursywą zaznaczono językowe wykładniki omawianych treści.

w anielskim wizerunku zostaje zasygnalizowana w dwojaki sposób – eksplcytny: „Ukrywasz *skrzydła* wtulone (...)” [17], lub za pomocą synekdochy: „Chciałbym znów / Słyszeć szelest białych *piór*” [48].

Co jednak szczególnie istotne, wokół skrzydeł dobrych duchów tworzy się cały szereg sensów symbolicznych. W zamyśle autorów stają się one bowiem wizualną konkretyzacją uczuć oraz stanów będących przedmiotem najgłębszych ludzkich pragnień, takich jak: spokój, bezpieczeństwo, ukojenie („W ciemną noc nie wierzę już, / Choć *trzepot skrzydeł znów / Do snu kołysz mnie*” [22], „*Jego skrzydeł cień koi, / Co najgłębiej gdzieś boli*” [31]) czy poprzez skojarzenia z lotem – ulga, wolność, wyzwolenie („*Na białych skrzydłach uciec stąd, / Anioł wie, gdzie jest mój dom, / A śmiech roztopi w sercu szkło, dosyć płaczu*” [5]) oraz w kontekście miłosnym – szczęście i uniesienie („*Mam tylko jedno skrzydło, / To prawie tak jak anioł, / A Ty masz skrzydło drugie / (...) / Gdy staniesz przy mnie blisko / I mocno mnie przytulisz, / Bez trudu popłyniemy / Prosto w wysokie chmury*” [39]). Z tej racji leksyka wskazująca na fakt uszkodzenia lub odjęcia anielskich skrzydeł automatycznie zyskuje negatywną wykładnię, sygnalizując poczucie zagrożenia, beznadziei, zagubienia czy uwięzienia: „*Krwawiący anioł z wyrwanymi skrzydłami / Zastonił słońce, zastonił słońce, / Na horyzoncie jego szkieletu cienia / Nie widać końca, nie widać końca*” [2].

Aniołowi skrzydła zwykle rosną u ramion [39]. Natomiast w wydaniu humorystycznym, zaproponowanym przez Stare Dobre Małżeństwo [SDM] – ma on je przybite do ściany (anioł z makatki): „*Nocą może chciałbyś / Oderwać się od ściany, / Ale jedno skrzydło / Gwóźdź ci przedziurawił, / Więc zostajesz z nami / Na wieki wieków amen*” [61]; lub „nawet przy dobrej pogodzie (...)” przezornie „*nosi [je – J. Ś.] w plecaku*” [60] (anioły bieszczadzkie).

Konfrontacja człowieka z otaczającą rzeczywistością wiąże się nierozdzielnie z jej aksjologizacją. Analiza materiału językowego wykazuje, że twórcy tekstów śpiewanych bardzo często odwołują się do przedpojęciowego schematu wyobrażeniowego, bazującego na orientacyjnym przeciwstawieniu *góra – dół*, gdzie *góra* oznacza jakości dobre, pożądane [Bartmiński 2009, 132]. Za przykład może tu posłużyć lot anioła, któremu zazwyczaj implikowany jest pozytywny sens wznoszenia się, rozumiany na płaszczyźnie metaforycznej m.in. jako przewyciężanie życiowych przeciwności („*Pokonam trudy, mozoty, / Czy będzie gorzej, czy lepiej, / Uświęcę słowem anioły, / One pomogą mi wzlecieć*” [17]) czy duchowy rozwój, budowanie własnej tożsamości oraz dążenie do realizacji marzeń i celów („*Może czas wreszcie być sobą / I zacząć na nowo. / Mogę ja i możesz ty, / Robić tak, by lepszym być, / Ponad strach wzbić się jak anioł, / Wysoko tak samo*” [30]). Łączenie

tego typu znaczeń z postacią anioła tłumaczy, dlaczego w wielu utworach człowiek pragnie wznieść się w przestworza razem ze swoim skrzydlatym przyjacielem: „*Zechciej mnie zabrać ze sobą*” [17]; „*Poczekam na ich powrót do domu, / Na odlot Aniołów / (...) / Czy mogę już ubrać skrzydła swe?*” [48]; „*Kiedyś byłem jak wolny ptak, / Moje skrzydła w milczeniu targał wiatr / (...) / Zagubiony on szukał mnie / Poleciałem dalej, razem z nim*” [64].

Do kanonicznego repertuaru cech percepcyjnych składających się na portret piewcy Boskiej chwały obowiązkowo należy zaliczyć białą barwę: „*Tyle lat / Wypatruję białych flag [skrzydła aniołów łopoczą na wietrze niczym flagi – J.Ś.], / Każdy dzień pustką kończy się*” [48]. Ten rys angelicznego obrazowania został ugruntowany w księgach biblijnych. Jak piszą I. Frühling i H. Oleschko [2002, 530]: „Kolor biały dominował jako wyobrażenie boskiego światła i na zasadzie kontrastu w sposób naturalny wiązał się z dobrem. Biała szata to najczęstsze odzienie dobrych duchów, zgodnie z przekazami biblijnymi: szczególnie w *Nowym Testamencie* ilekroć mamy do czynienia z bliższym opisem aniołów, to dowiadujemy się o olśniewającej, wręcz oślepiającej bieli szat”. W omawianych utworach epitet *biały* nie tylko dookreśla pewne elementy anielskiej powierzchowności, jak np. wspomniane już skrzydła [5] [48], ale też charakteryzuje postać anioła w aspekcie moralno-ontologicznym, symbolicznie wskazując na jego świętość, doskonałość, czystość⁷ oraz wszelkie inne przymioty czyniące go niedoścignionym wzorem dla człowieka: „*Czy kiedyś będę mógł być białym aniołem / I godzić nocę z dniem?*” [42]. Co ciekawe, biel jest kolorem przypisywanym tym duchowym istotom najczęściej, ale nie obligatoryjnie. Zalotni bohaterowie *Niedzieli z aniołami*, o quasi-dandysowskim wyglądzie, „*lakierki* [mają – J.Ś.] (...) *czarne, / Smokingi (...) złote*” [54], natomiast anioły SDM-u, rezydujące na łonie bieszczadzkiej natury, są „całe *zielone*” [60], co – dzięki odwołaniu do polisemii tegoż przymiotnika – określa zarówno ich wygląd, jak i kondycję psychointelektualną: o wszystkim mają bowiem „*zielone pojęcie*” [60].

Prototypowy duch pośredniczący jest piękny – dowodzą tego chociażby takie sfrageologizowane wyrażenia i przysłowia funkcjonujące w języku polskim, jak: *Dziewczyzna jak anioł* [Masłowski 2001, 114], *Mężczyzna powinien być tylko troszkę ładniejszy od diabła, a panna tylko trochę brzydsza od anioła* [Masłowski 2001, 284], czy *anielska piękność* [Skorupka 1985, 87] – ale już niekoniecznie nagi, jak ma to miejsce w muzycznej historii opo-

⁷ Zob. [Kopaliński 1990, 22].

wiadanej przez zespół *Myslovitz*: „Biały anioł z nieba spadł, / Spojrzał na mnie i wstał, / Całkiem *nagi i piękny* był” [42]⁸. Zgodnie z ustalonym wzorcem, niezwykłą urodą odznacza się także anioł „odmalowany” w materiale źródłowym: „Zbyt *piękna jak anioł*, dumna jak nikt” [9].

Esencję anielskiego piękna stanowią jasne blond włosy („Martwe dusze jak anioły *złotowłose*” [35], „(...) *włosów białych len*” [8]) oraz niebieskie oczy („*Błękitnieją* nasze oczy, myśli płyną w noc” [55]). Dodatkowo ten – wcale jednak nie bogopodobny – byt otrzymuje w wyobrażeniach artystów twarz („Na *twarży* twej *rumieńce*, / Jakbyś był uduchowiony / Przez gruźlicę płuc” [61] [15]) oraz usta („Jego *usta* spowiły lepsze dni” [64] [55]), dzięki którym uzewnętrznia swoje emocje, uśmiechając się tajemniczo („A anioł tylko z *uśmiechem milczał*” [29]) lub budząc człowieka pocałunkiem („Aniołowie o poranku *budzą* mnie / *Promiennym pocałunkiem* w usta” [16]). W pojedynczych tekstach wizerunek anioła dopełnia aureola („Szatanem jestem złym, aniołem z *aureolą*” [20]) bądź okazały zarost⁹ („W miasteczku anioły (...) / Od czterech miesięcy nie gołą już *bród*” [66]).

Wyraźnie unaoczniony zostaje związek niezemskich duchów ze sferą jasności. Na płaszczyźnie leksykalnej służą temu nie tylko występujące w tekstach epitety kolorystyczne *biały*, *złoty*, ale także inne wyrazy należące do kręgu semantycznego ‘światło’, a mianowicie – rzeczowniki: *blask* („Lecąc tak nad morzem nienawiści, / Zobaczyłem w głębi serca dziwny *blask*” [64], „Ich *blask* rozproszył zły czas, / Gdy puls mego życia wciąż słabł” [33]), *jasność* („O mój aniele, / Uśmiech cudowny twój / (...) / Noc czarną w *jasność* zmienił” [65]), *dzień* („Anioł budzi mnie, / Kiedy wstaje *dzień*” [31]), wspomniany już *poranek* [16] oraz centrum pola – *światło* („Ich głos¹⁰ [! – J. Ś.] do *światła* mnie wiódł, / Gdy ból przeciął serce na pół” [33]); przymiotnik *promienny* [16], a także czasowniki *opromienić* i *olśnić*: „O mój aniele, / Uśmiech cudowny twój / *Olśnił* mnie, *opromienił*” [65].

⁸ W analizowanych piosenkach wskazane wyobrażenia otwierają także pole dla metaforycznych użyczeń leksemu *anioł* w kontekście erotycznym, w którym funkcjonuje on jako określenie niezwykle atrakcyjnej kobiety, będącej obiektem męskiego pożądania: „O mój *aniele*, / Zrobię, co będę mógł, / By *urok twoich ud* / *Oplótl* mnie już na zawsze / (...) / *Mój aniele*, / Ja *chcę z tobą cudzołożyć*, / *Chcę lat późnych z tobą dożyć*” [65]; „Użyj ramion – podejdź bliżej i się przytul, kotku, / *Aniele, jesteś celem wszystkich w tym ośrodku*, / A *laleczki-seniority* robią tylko marne tło” [40]; „*Aniele opętałaś* mnie, / *Z tobą* tylko *chcę spać po usraną śmierć*” [67].

⁹ Broda przez pewien czas stanowiła atrybut anioła w sztuce wczesnego chrześcijaństwa [Frühling, Oleschko 2002, 515].

¹⁰ Por. „*Zaspiewa* puste serce / *Jak anioł* czy *Bóg*” [14].

3. Przestrzeń

Wśród przestrzeni zamieszkiwanych przez istoty anielskie zdecydowanie na pierwszy plan wysuwa się – zgodnie z wielowiekową tradycją – niebo: „Czujesz sam, / W *niebiosach* łatwiej jest trwać, / Oddychać *niebem*, / Tam zabierz nas” [22]. Należy jednak zauważyć, iż w powszechnej świadomości, której wyrazicielami są – w większości przypadków – autorzy omawianych tekstów, często dochodzi do pojęciowego utożsamienia *nieba* rozumianego jako obszar *sacrum*, ‘siedziba Boga, bóstw, aniołów i świętych’ z *niebem* oznaczającym ‘sklepienie niebieskie’. Wskazuje na to m.in. fakt porównywania anioła do ptaka oraz sytuowania go w sferze astralnej: „*Anioł tak jak ptak* / (...) / Ponad ziemię uniósł go wiatr, / By *istnieć tylko wśród gwiazd*” [42]; „*Nasze anioły już śpią / W wysokich gwiazdach wśród chmur*” [32]; „*Zatrzymamy się w locie / Nad szczytem i urwiskiem / I będziemy nad Ziemią / Nieziemskim zjawiskiem / (...) / Lecimy do słońca*” [39]. W dwóch piosenkach zostaje natomiast zaktualizowana idylliczna wizja nieba jako niebiańskich błoni: „*Ponad strach wzbić się jak anioł, / Tak samo dosięgać łak*” [30]; „*Chcę pokochać Anioła, / Który ma na moim punkcie fioła... / (...) / Polecimy razem na niebieskie łaki* [46].

W przekonaniu artystów dobre duchy przebywają także „*na ziemi*” [33]. Spośród językowych nominacji szczegółowo określających miejsca ziemskiego bytowania aniołów warto wyróżnić *góry* („*Gdy spotkasz takiego w górach, / Wiele z nim nie pogadasz*” [60]; „*Lawinami z gór spadamy wprost na siebie schyłkiem dnia*” [47]) oraz konkretnie toponim *Bieszczady* [60], motywujący nazwę anielskich opiekunów tego terenu, czyli *bieszczadzskich aniołów* SDM-u, beztrzesko kryjących się „*w trawie*” i „*w opuszczonych sadach*” [60]. Imaginacyjne anioły z upodobaniem zamieszkują drzewa („*W miasteczku anioły wędzące na drzewach*” [66]; „*Jest kraina, w której rośnie wielkie drzewo waszych snów, / Wieczorami rój aniołów siada na nim / I pakują sny do ust*” [55]) oraz przestrzenie zamknięte, np. kapliczki [60] czy poddasza („*Anioły na poddaszu płaczą*” [59]). Chętnie bawią w gospodach (właśc. *szynkach* [6]), czasem zaś zjawiają się pod oknami domów: „*(...) któreś tam niedzieli / Podeszli do mych okien anieli*” [54]. Anielska lokalizacja może również przybierać wymiar duchowy i odnosić się do życia wewnętrznego śmiertelników, jeżeli ów niebiański byt staje się dla człowieka uosobieniem takich wartości, jak wiara czy nadzieja: „*Codziennie w lustrze widzę go, / Choć umarł, żyje w każdym z nas*” [4].

4. Cechy

Niezwykle interesująco przedstawia się wachlarz cech przypisywanych mieszkańcom niebios. W pierwszej kolejności warto wymienić te, które mają status konotacji silnych, a więc znajdujących potwierdzenie we frazeologii, przysłowiaach oraz derywatach [Grzegorzczkowska 2010, 63] leksemu *anioł*.

Według Anity Lipnickiej anioł jest bytem cnotliwym, bezgrzesznym, nieskazitelny¹¹, stawiając się bowiem w opozycji do niego i broniąc swej ludzkiej niedoskonałości, wokalistka zastrzega się: „*Nie jestem święta, nie, / Potrafię grzeszyć, / Na próżno starasz się / Anioła znaleźć we mnie*” [36]. Anji Orthodox z zespołu *Closterkeller* niebianie kojarzą się ze spokojem i niewinnością¹², śpiewa bowiem: „*Dzieci jak anioły śpią zapomniane*” [10], nawiązując tym samym do zakorzenionej w sztuce i literaturze europejskiej idei bliskiego powinowactwa między dzieckiem a jestestwem anielskim¹³. Stare Dobre Małżeństwo wyjawia, iż bieszczadzkie anioły są ciche („*Anioły są takie ciche, / Zwłaszcza te w Bieszczadach*” [60])¹⁴, radosne i miłe¹⁵ („*Dużo w was radości i dobrej pogody*” [60]). Z kolei Edyta Górniak oraz Monika Kuszyńska, odwołując się do przenośnego znaczenia leksemu *anioł*, przydają to miano osobie dobrej, serdecznej, łagodnej i pomocnej¹⁶: „*Aniele mój, szukałam Cię, / Kiedy szczęście porwał wiatr, / Gdy złe słowa splotły się, / Nikt nie słyszał serca skarg, / (...) / Każdy dzień oddala gniew, / Bo jego ramię siłą jest, / Ocaliła mnie czułość wyśniona i spełniona*” [25]; „*Moje Anioły na ziemi / (...) / Stróże gasnącej nadziei, / Bez Was nie byłoby mnie*” [33]. Przy czym – jak zauważa Grzegorz Ciechowski z Republiki – nieziemsko dobra natura anioła, zwłaszcza człowieka-anioła, ma także drugą odsłonę w postaci takich właściwości, jak naiwność i bezbronność: „*Anioły – łatwo złapać, / Pulapek na nie znam sto, / Anioły – są naiwne / I zawsze myślą, że to całe zło / Ominie właśnie je*” [52].

¹¹ Por. *Człowiek nie anioł* [Masłowski 2001, 81], *czysty jak anioł* [Bańko 2007, 42].

¹² Por. *Śpi jak anioł* [Skorupka 1985, 87], *anielski spokój* [Sobol (red.) 2002, 15], *niewinny jak aniołek* [Bańko 2007, 92].

¹³ Więcej na ten temat: [Leszczyński 2005, 293–315].

¹⁴ Por. „*Ty jeden wiesz, jak cisza brzmi*” [34].

¹⁵ Por. *Cisza, jakby anioł przeleciał* [Krzyżanowski 1994, 28]; *rozanielić się; Każdy doktor ma trzy postawy w sobie: kiedy przyjdzie, miły jak anioł; kiedy uleczy, dobry jak Bóg; kiedy się nagrody dopomina, zły jak diabeł* [Kolberg 1977, 111]; *anielska słodycz* [Skorupka 1985, 87] i in.

¹⁶ Por. *Anielska dobroć* [Skorupka 1985, 87], *Anioł (to), nie kobieta* [Skorupka 1985, 87] i in.

Za dość reprezentatywne cechy anielskie wolno uznać delikatność i eteryczność: „Gdy zbudzisz się, *rozplynę się we mgle*” [55]; „Anioły są wiecznie *ulotne*, / *Zwłaszcza te w Bieszczadach*” [60]. Biblijną proveniencję¹⁷ ma przyznawany im przez zespół *Closterkeller* atrybut siły: „*Silna jak anioł obłoki tnę*” [12]. Natomiast w sferze indywidualnych asocjacji pozostaje niewątpliwie implikowana tym istotom samotność: „Anioły są całkiem *samotne*, / *Zwłaszcza te w Bieszczadach*” [60] [15]. Warto też dodać, iż anioł to ktoś, kto zna tajemnice losu i prawdziwą naturę świata: „*Wiedzą najpewniej z wyroczeni prawd*, / *Że może być pięknie*, choć nie jest aż tak” [49]; „*Życie pełne jest niespodzianek*, / (...) / *Nie wiedziałam, co ześle mi los*, / *Anioł wiedział*, nie powiedział, a to było tak” [29].

5. Funkcje

W stosunku do tradycyjnych pieśni ludowych lub tekstów o charakterze religijnym, np. modlitw¹⁸, zakres ról powierzonych aniołom w piosenkach rozrywkowych zostaje zredukowany o funkcję gloryfikującą oraz aspekt bycia zwiastunem Bożych wyroków. Ze względu na świecki kontekst omawianej twórczości, a także nękające człowieka XX i XXI wieku wątpliwości natury metafizycznej, niewielkie znaczenie ma powinność anioła wynikająca z etymologii jego nazwy. Należy przypomnieć, że leksem *anioł* to odpowiednik greckiego *angelos*, znaczącego tyle co ‘poseł, wysłannik’. Do polszczyzny wraz ten trafił bezpośrednio z języka czeskiego, za pośrednictwem łaciny, wraz z falą najdawniejszych zapożyczeń, obejmujących przede wszystkim terminologię chrześcijańską [Walczak 1995, 57–58]. Referencja do pełnienia przez anioła obowiązków BOSKIEGO EMISARIUSZA pojawia się w piosenkach marginalnie („*Lawinami z gór spadamy wprost na siebie*, / *Po to nas Bóg na ziemię słał*” [47]), głównie za sprawą reprodukowanej, zastygłej modlitewnej apostrofy *Aniele Boży* [29] [70], bądź w kontekście podważającym wiarę w Boską sprawiedliwość, sugerującym, iż Bóg posyła swe anioły tylko do wybranych: „*Chcę zrozumieć, dlaczego Bóg / Nie zsyła ich każdemu*, tak jak mi” [64].

¹⁷ Znaczna część biblijnych ujęć postaci aniołów akcentuje ich moc i męstwo. Słudzy Pańscy są przedstawiani jako istoty, których potęga budzi lęk u śmiertelników. Anioły formują „zastępy niebieskie”, toczą walkę z siłami zła (np. archanioł Michał), odsuwają ciężkie grobowe głazy itd. Zob. [Rosiński 2005, 20 i n.].

¹⁸ Zob. [Kaczan 2005; Rękas 2005].

Autorzy licznych opracowań z zakresu angelologii twierdzą zgodnie, że figura niebiańskiego ducha daje ludziom możliwość wyrażenia odwiecznej tęsknoty za istotą silniejszą od nich samych, oferującą im bezwarunkowe oddanie, zażegnującą widmo samotności. Takie postrzeganie jestestw anielskich znajduje odzwierciedlenie w analizowanych piosenkach. Anioł jest w nich bowiem najczęściej konceptualizowany jako: NIEODŁĄCZNY TOWARZYSZ („*Gdzie ja, tam zawsze Ty, takie proste, jak igła i nić*” [53]; „*Gdy będziesz pewien, że to już, / Kochany mój, / Bądź blisko mnie jak anioł stróż, / Jak anioł stróż przy mnie stój*” [23]), POWIERNIK („*Bo kto wysłucha naszych próśb, / Naszych modlitw, / Naszych słów*” [4] [68]), OREĐOWNIK / TEN, KTO WYPRASZA ŁASKI („*Co czwartek mój Anioł Stróż / Puka do losu drzwi, / Choć wszystko krzyczało w nim, / Pozwalał nakrywać się, / A upokorzenie jego otaczało mnie / Zakłęciami ochronnymi*” [27]), PRZYJACIEL („*Bieszczadzkie anioły, aniołyieszczadzkie, / Gdy skrzydłem cię trąca już jesteś ich bratem*” [60]), POCIESZYCIEL („*Aniele mój, powiedz, / Czy możesz schować / Mnie w ramionach? / A w skrzydłach swych osuszyć znów moje łzy?*” [22]; „*Kiedy cierpię, by w skrzydła chował mnie*” [64]), PRZEWODNIK („*Nas też czasem nosi / Po ich anielskich śladach, / One nam przyzwalają / I skrzydłem wskazują drogę*” [60]; „*Najczęściej można spotkać cię / Nad przepaścią lukrowaną, / Gdy przez dziurawą kładkę / Przeprowadzasz swoje dzieci*” [61]), DORADCA („*Mój Anioł Stróż tuż nade mną, / Bym nieba sięgnął, / Daje milion rad*” [28]), OBROŃCA I WYBAWICIEL („*Aniele Boży, mój stróżu, proszę, / Ty przy mnie dzisiaj stój jak nigdy, bo / Świat się stał wielorybem, / Który połknąć mnie chce*” [29]; „*Białe mury upadły i koniec*” [69]; „*Marny koniec był tuż tuż, / Wtem okamgnienie i ocalenie, / Zjawiła się jak anioł w ciemnej dolinie*” [57]). Jednak przede wszystkim anioł jest STRÓŻEM I OPIEKUNEM człowieka: „*Anioły pilnują nas, za ręce łapią nas cały czas, / (...) za nami łażą krok w krok*” [53]; „*W niebie starym jak gęsty las / Zamiast drzew wyrastały nowe dni, / Rozkołysał je nagle wiatr, / Razem ze mną, lecz On za rękę trzymał mnie*” [64]; „*Aniele mój, / Ty przecież mnie jedną masz / I mnie ochronisz (...)*” [22]).

Obraz skrzydlatego patrona ewokowany w piosenkach popularnych współtworzą również informacje na temat okoliczności, w jakich ten dobry duch otacza swego ziemskiego podopiecznego szczególną troską. Zdaniem twórców tekstów śpiewanych są to stany i momenty, w których człowiek czuje się najbardziej bezbronny, a więc: sen („*Będą czuwać całą noc nad ukojeniem waszych głów, / Będą szeptać w ciepłe uszy senne kłamstwa dobrych słów*” [55]; „*Ich wzrok ochrania mój sen, / Na znak, że jestem potrzebna*” [33]), zły czas („*Moje Anioły na ziemi / W godzinie złej zjawiają się*” [33]) oraz godzina śmierci („*Gdy przyjdzie śmierć... przytul mnie, / Kiedy sprawi,*

że zblaknę... scałuj ostatnią łzę, / Jeśli zadrży powieka... zagłaszcz lęk, / Odgoń chłód i obiecaj, że nie opuścisz mnie, / (...) / A gdy z moich oczu zniknie ukochany blask, / Zapamiętaj mnie taką, jaką byłam wczorajszego dnia” [34]). *Notabene*, w jednym z utworów pojawia się myśl, jakoby *post mortem* człowiek sam przemieniał się w anioła¹⁹: „*Chcę być aniołem*» – *umierając, śniła, / Rozłożyła skrzydła, oczy otworzyła*” [38]. Oprócz tego domeną anioła stróża jest sprzyjanie miłości dwojga ludzi, zarówno w jej wymiarze duchowym, jak i cielesnym: „*Może zbyt naiwni, / By spać w pocałunkach ciał / I mieć na straży anioła*” [24], „*Mój anioł stróż twe łono dla mnie / Sam odslania, / Więc niech się stanie / Ten nasz sakrament, / Zbawmy się / Wzajem*” [51]. Anielska pieśń staje się metaforą fizycznego zbliżenia, podkreślając jego „mistyczny charakter” [Kasprzak 2005, 463]: „*Więc tul mnie i pieść, / Aniołów to pieśń*” [62].

Na przykładzie zacytowanych fragmentów wyraźnie widać, iż w budowaniu wizji anielskiego opiekuna duży udział mają utarte formuły proveniencji religijnej oraz przenośnie ukonkretniające, przynoszące oswojony, wręcz familiarny obraz *sacrum*, głównie za sprawą referencji do czułych gestów wykonywanych przez osoby pozostające w bliskich relacjach uczuciowych.

Skojarzenie postaci aniołów z opieką, troską czy pomocą w decydujący sposób określa stosunek śmiertelników wobec tych duchowych stróżów²⁰. W analizowanych tekstach stosunek ów kształtuje się następująco: ludzie wierzą w anioły („*Na pewno jesteś, bo wierzę*” [17]), choć zdarzają się im chwile zwątpienia („*Aniele mój, / Czasem nie wierzę w Ciebie, / W samą siebie też wiary brak*” [22]; „*Jeżeli jesteś / Aniołem*” [17]), modlą się do nich („*Uświęcę słowem anioły*” [17]), pragną ich obecności („*Teraz chciałbym, by ze mną był*” [64]; „*Na pewno tęsknię i czekam*” [17]), przyzywają je („*Ty dajesz znak, niebo pęka na pół, / Łopotania skrzydeł huk, / Lecimy w dół, coraz bliżej rąk, / Wyciągniętym pragnieniem są*” [47]), rozmawiają z nimi i zwierają się im („*Jeśli ty jesteś moim aniołem, / Proszę, usiądź obok mnie wygodnie, / Przyznaj się, / Czy wiedziałeś, że... / On kocha ją, nie mnie*” [68]), zadają im pytania („*Język wszelkich powodów i tysiące pytań, / Słuchać nie chcesz tych moich, swoje masz*” [47]). Jedynie z rzadka anielska

¹⁹ Por. *Powiekszyć grono aniołków* [Skorupka 1985, 87].

²⁰ Asocjacje te motywują również występowanie w piosenkach metafor i porównań z komponentem leksykalnym *anioł* (*anioł stróż*), charakteryzujących ludzi, którzy odznaczają się wskazanymi przymiotami, np.: „*Uciekaj już i powiedz, że to moja wina, / Gdy cały czas jak Anioł Stróż przy Tobie byłam*” [44]; „*Byłeś jak anioł, co czule mnie chronił, / Czysty jak woda, namiętny jak ogień* [56]; „*A ja będę twym aniołem*” [63]; „*Czuję skrzydeł puch, gdy tuli mnie bez tchu / I wtedy wiem... / To mój anioł. / Nie zostawi mnie, sama dobrze wie, / Nie potrafie żyć, / Gdy każda moja myśl i każdy szept / Pójdą za nią*” [8].

kuratela staje się dla nich uciążliwa i pragną się spod niej uwolnić: „I zamiast czasem *odwrócić wzrok*, za nami łążą krok w krok” [53]; „Nasze *anioły* już *śpią*, / (...) / Nie ma pilnować nas kto, / *Bezsenni tańczyć chcą*, / (...) / Nasze *anioły chcą wstać*, / Najwyższa *pora spać*” [32].

Istotne *novum* w odniesieniu do kulturowo utrwalonego, tradycyjnego modelu anioła stróża stanowi wyłaniająca się z tekstów współczesnych polskich piosenek świeckich kreacja ANIOŁA OPIEKUNA, KTÓRY PRZE-STAJE PEŁNIĆ SWOJĄ FUNKCJĘ. W jej ramach można wyróżnić kilka odmian i podtypów:

- ANIOŁ, KTÓRY ODCHODZI

Postawienie znaku semantycznej równości między postacią niebiańskiego towarzysza a takimi wartościami, jak: szczęście, bezpieczeństwo czy miłość, pozwala twórcom piosenek wyrazić przy pomocy wątków angelicznych jeszcze inną prawdę na temat własnego losu. Dość liczną grupę stanowią bowiem utwory, w których nieszczęścia spotykające człowieka ilustruje – na zasadzie odwrócenia sensów – motyw odejścia anioła²¹ (Podtyp 1). Jest on realizowany w dwóch wariantach.

W pierwszym dobry duch umiera bądź zostaje zgładzony (Podtyp 1a: ANIOŁ ZABITY / UMIERAJĄCY): „*Zabite anioły śpią wiecznym snem*, / *Nigdy już nie wstaną*, by od zła chronić cię” [3]; „*Zbudził mnie szelestem skrzydeł ranny anioł*, / *Chciał pożegnać się* (...) / *Już nie wysłucha moich prośb*, / *Moich modlitw*, / *Moich słów*, / *Odebrał nam ostatnią z szans*, / *By samotnością karmić nas*” [4].

W drugim zaś – anioł oddala się od swego podopiecznego, zaniedbując lub porzucając powierzone mu obowiązki (Podtyp 1b: ANIOŁ NIE-SUBORDYNOWANY). Jego uchybienia względem nakazanych powinności mają charakter przejściowy („*Do bramy, bo pada deszcz*, / *Gdy zaćpiesz przejdzie dreszcz*, / (...) / *Mama powiedziała mi*, / *Że każdy ma swojego Anioła*, / (...) / *Gdzie, gdzie byłeś, gdy płakał Bóg?! / Przyszedłeś w słońcu, kiedy przestało padać*, / *A po Niewinnych* / (...) / *zostało tylko wspomnienie* (...)” [21]) lub względnie trwałe („*Wczoraj anioł rzekł: «nie»*, / *Ciemna gwiazda nad głową mą*, / *Mam starą pomarszczoną twarz*, / *I straszę dygotem rąk*, / *Pęka we mnie owoc strachu*, / (...) / *Anioł stróż opuścił mnie*” [27]). Bunt niebiańskiego obrońcy okazuje się dla człowieka szczególnie dotkliwy, kiedy ten rozstaje się z nim w momencie, gdy jest najbardziej potrzebny: „*Anioł Stróż nie kocha nas*, / *Tak wąski most, tak łatwo z niego spaść*, / *Anioł Stróż nie słucha nas*, / *Gdy odkryć chcesz to, co na sercu*”

²¹ Krótką wzmiankę na ten temat można znaleźć w artykule A. Kasprzak [2005, 465].

masz” [58]. Obok swoistej niefrasobliwości, głównym powodem, dla którego anioł decyduje się na samowolne opuszczenie swego podopiecznego, są – i tu pojawiają się niecodzienne atrybuty kondycji anielskiej – wstyd i upokorzenie, jakich doświadcza on, spełniając swą posługę względem niewdzięcznego „protegowanego”: „Łapałem ciebie w pól, / Gdy chciałeś skakać w dół, / *Nie szanowałeś już nic, / Wstyd było za nas dwóch*” [70]. Na taką wykładnię anielskiego nieposłuszeństwa wskazuje chociażby deprecjonująca animalistyczna komparacja rozpoczynająca utwór *Zbuntowany anioł* z repertuaru zespołu *Zakopower*: „Zupełnie tak jak pies / Na zawołanie jest, / Czekałem aż dasz mi znak, / Bo na twój każdy gest, / Gotowy byłem biec, / *Od dzisiaj radź sobie sam, / (...) / Nie wołaj / I tak cię nie usłyszę, / Nie wołaj, / Chcę mieć w końcu ciszę*” [70].

Warto w tym miejscu zasygnalizować, iż motyw odejścia dobrego ducha artyści wykorzystują również w celu ukazania ogromu cierpienia wywołanego rozstaniem z ukochaną osobą, w sposób nobilitujący przyrównywaną właśnie do anioła: „*Z Tobą odeszły anioły, / Jest noc w ogromnym domu, / Umieralem i wołałem do nich, / Nie ma nas, nie ma nas*” [69].

Odmianą w swej wymowie, lecz odwołującą się do tego samego rodzaju obrazowania, kreacją anioła przestającego czuwać nad swoim podopiecznym jest ANIOŁ NIECHCIANY (Podtyp 2). O ile w poprzednim wariacie (1b) absencja skrzydlatego obrońcy była tylko w pewnym stopniu zależna od śmiertelnika, o tyle w tym stanowi ona konsekwencję świadomego wyboru człowieka i wynika z jego potrzeby samotności oraz przekonania o własnej samowystarczalności („Aniołowie *niech idą spać, / W moim domu nie ma dla nich miejsca. / Chcę dziś zostać sam, / Pozwolić ci przetrwać / (...) / Zostałem sam, / Aniołowie już poszli / (...) / Pomogłem sobie, / Choć nie jestem Bogiem*” [1]) lub też z nieukontentowania efektywnością działań niebiańskiego opiekuna („*Kiedy wkoło nic nie ma, kiedy pali się ziemia, / (...) / Nędzny Twój Anioł Stróż w plecy wbity ma nóż, / Ty mu jeszcze w podzięce złam nos!*” [19]).

- ANIOŁ, KTÓRY ZACHOWUJE DYSTANS

Z częściową realizacją omawianego wątku tematycznego mamy do czynienia w przypadku anioła, który z aktywnego obrońcy człowieka zmienia się w biernego obserwatora jego niechlubnych poczynań: „Ty biegniesz walczyć, gdy Krąg Cię wzywa, / Ja zostaję tutaj sama nieszczęśliwa, / (...) / *Anioł Stróż – nawet on zakrył twarz, / Głuchy i ślepy stoi z boku całkiem sam*” [15]; „Pędząc, ile tchu coraz mocniej, / *Mój obcy anioł stróż wciąż patrzy z boku, / Coraz mocniej już*” [45]. Ten dobry duch nie porzuca swego podopiecznego, jednak – na co wskazuje m.in. wyrażenia spacjalne z *bo-*

ku, zyskujące w rozpatrywanym kontekście walor emocjonalny – owładnięty bezsilnością zachowuje wobec niego pewien dystans, jawiąc się tym samym jako siła obojętna na ludzki los.

6. Emocje i zachowanie

Kolejnym zabiegiem konstytuującym w analizowanych piosenkach antropomorficzny profil niebiańskiego posłańca jest psychizacja generowana w następstwie poprowadzenia specyficznej paraleli pomiędzy anielską dołą a postępowaniem i przeżyciami człowieka, która opiera się na przeświadczeniu, że anioł to byt obdarzony zdolnością współodczuwania²². Znamienne, że relacja ta obejmuje przede wszystkim emocje negatywne – smutek, cierpienie, niepokój, choć warto przypomnieć, iż anielska skłonność do przeżywania treści pesymistycznych została odnotowana już w przysłowiach: *Kto słowika zabija, ten smuci aniołów* [Masłowski 2001, 464].

Pejoratywne emocje towarzyszą aniołowi, gdy staje się on świadkiem życiowych błędów oraz – szeroko pojmowanych – niepowodzeń swego podopiecznego: „Biały welon – gwiazdny tren, / Patrząc w niebo, słucham Cię, / Słowa, które nic nie znaczą, / Tylko aniołowie płaczą” [11]; lub ogólnie ludzkiej nieprawości: „Jak wiele aniołów / Musiało płakać / (...) / Dla srebra i złota” [41]. Sugestywnym manifestantem negatywnych stanów wewnętrznych są takie fizyczne reakcje, jak: płacz („Anioł Stróż – w kamień zaklęty trwa, / Serce milczące, w kamień zamieniona łza” [15]), krzyk („Krzyk aniołów i głosy gwiazd / W krąg echem się niosą” [13]), a także zmiany w motoryce ciała – drżenie („Ludzie chcą usłyszeć, że między mną a nią / Anioły w niepokoju drżą” [26]) czy opuszczenie skrzydeł („Jak bezrozumny pasterz na pastwiskach, / Pasając niezliczone bydła, / Zdeptałem traw dywany na klepiska, / Aż Anioł Stróż opuścił skrzydła” [43]).

Anioł wykreowany w tekstach współczesnych piosenek popularnych „na swe pióra przyjął krew, / A na zmysły ból” [42]. Wydawałoby się zatem, iż bliższy człowiekowi nie może się już stać. Tymczasem w niemałej części omawianych utworów anielska epifania dokonuje się wraz z całym inwentarzem ludzkich słabości. Niebianie odczuwają senność, nudę i zmęczenie („Anioły (...) / W kapliczkach zimą drzemią, / Choć może im nie wypada” [60]; „A anioł ziewał, / Bo dobrze wiedział, / Że świat jest piękny / I któregoś dnia / Sam mi wpadnie w ramiona” [29]; „W modlitwie i śpi anioł, zmęczo-

²² Zob. [Kasprzak 2005, 467].

ny jak stróż, / Anioły tak mają, czekając na cud” [49]), ucztują i raczą się wytrawnymi trunkami („Z diabłem / Anioł pół na pół / *Śliwowicę niańczy*” [6]), grają w karty oraz topią smutki w alkoholu („Anioły *piją wino*, by nie wzdychać, tyle *trosk*” [55], „*W zielone grają* ukradkiem, / Nawet *karty* mają zielone, / A nawet zielony *kielonek* [kieliszek wódki – J.Ś.]” [60]), prowadzą hulaszczy tryb życia („Mówią: chodźmy do miasta, / (...) / W mieście będzie *ubaw* i *basta*, / *Forsę* chcemy trochę *poszastać*” [54]).

Ta swoista desakralizacja postaci anioła realizowana jest w głównej mierze poprzez zestawienie nieprzystających do siebie przestrzeni semantycznych. Skrzydlaci wysłannicy zrywają kontakt z transcendencją, tracą swą doskonałość i stają się – co podkreśla Adriana Kasprzak [2005, 467] – sygnałem „kompromitacji tego, czego są symbolem”. Najlepiej tendencję tę ilustrują wzbudzające silną awersję anioły zespołu *Coma*, które „*śmierdzą potem, żrą kielbasę* [i niecenzuralnie – J. Ś.] / *Mają w dupie żywych*” [18].

7. Zakończenie

Anioły troskliwe i zbuntowane, radosne i cierpiące, nieskazitelne i zdegradowane – kreacja niebiańskiej istoty w tekstach współczesnych polskich piosenek świeckich ma charakter ambiwalentny. Wynika to z faktu, iż figura tego duchowego bytu jest figurą niezwykle nośną znaczeniowo, dającą się kształtować zgodnie z aktualną potrzebą emocjonalną i ideową twórców. Pozwala wyrazić nowe jakości w warstwie treściowej, jak również potęguje sugestywność ewokowanej wizji. Co jednak szczególnie godne uwagi, to fakt, iż każda aktualizacja motywów angelicznych – czy to odwołująca się do stereotypowych wyobrażeń na temat desygnatu, czy też od nich odbiegająca – stanowi poprzez głos artystów rodzaj artykulacji pewnej prawdy o nas samych²³. Warto się w nią czasem wsłuchać...

Wykaz utworów

1. Agressiva 69 – *Aniolowie* (2001)
2. Agressiva 69 – *Nie widać końca* (2006)
3. Artrosis – *Siódma pieczęć* (1997)
4. Batalion d’Amour – *Ranny anioł* (2005)
5. Bracia – *Biały anioł* (b.d.)

²³ Nie sposób się nie zgodzić w tej kwestii z A. Kasprzak, w której artykule również pojawia się podobna konkluzja [2005, 465 i in.].

6. Brathanki – *Bukolika z biesiadnym stołem* (2003)
7. Brathanki – *Wesele* (2000)
8. Button Hackers – *To mój anioł* (2004)
9. Chojnacki Robert & Piaseczny Andrzej – *Mój dobry duch* (1995)
10. Closterkeller – *Cisza w jej domu* (1996)
11. Closterkeller – *Czas komety* (1999)
12. Closterkeller – *Królowa* (2003)
13. Closterkeller – *On przychodzi nocą* (2003)
14. Closterkeller – *Owoce wschodu* (1995)
15. Closterkeller – *Podziemny krąg* (2003)
16. Closterkeller – *Syrenka* (1999)
17. Coma – *Anioły* (2003 – demo)
18. Coma – *Pierwsze wyjście z mroku* (2004)
19. Cool Kids of Death – *Na wszystkie cztery strony* (2003)
20. Dżem – *Kim jestem – jestem sobie* (1985)
21. Dżem – *Niewinni i ja* (1985)
22. Femme Magda – *Rozmowa z aniołem* (2001)
23. Geppert Edyta – *A gdy uznamy, że to już* (1997)
24. Górniak Edyta – *Dotyk* (1995)
25. Górniak Edyta – *List* (2007)
26. Happysad – *Ludzie chcą usłyszeć wieści złe* (2007)
27. Hey – *Anioł* (1995)
28. Ira – *Mój Bóg* (2009)
29. Kayah – *Anioł wiedział* (2000)
30. Kowalska Kasia – *Jak anioł* (2002)
31. Krawczyk Krzysztof – *Anioł obok śpi* (2006)
32. Kukulska Natalia – *Taniec dla bezsennych* (2003)
33. Kuszyńska Monika – *Moje Anioły na ziemi* (2012)
34. Lilith – *Anioł* (oczekuje na premierę)
35. Lilith – *Morze martwych kwiatów* (1999 – demo)
36. Lipnicka Anita – *Cała prawda o mnie* (2000)
37. Łzy – *Aniele mój* (1998)
38. Łzy – *Opowiem wam jej historię* (2000)
39. Maanam – *Anioł (Miłość to wieczna tęsknota)* (1991/1992)
40. Mezo – *Aniele* (2003)
41. Moonlight – *Belibaste* (1996)
42. Myslovitz – *Anioł* (1997)
43. Niemen Czesław – *Spojrzenie za siebie* (1991)
44. Paulla – *I prosto w serce* (2008)
45. Pectus – *Pędząc* (2010)
46. Peszek Maria – *SMS* (2005)
47. Piaseczny Andrzej – *Aniołami* (2000)
48. PIN – *Odlot aniołów* (2005)
49. Raz Dwa Trzy – *I tylko to wiem* (2003)
50. Raz Dwa Trzy – *W wielkim mieście* (1994)
51. Republika – *Amen* (1993)

52. Republika – *Moja Angelika* (1999)
53. Rodowicz Maryla – *Anioły pilnują nas* (1999)
54. Rodowicz Maryla – *Niedziela z aniołami* (1987)
55. Rogucki Piotr – *Anioły* (2012)
56. Skrzynecka Katarzyna – *Placz sobie, płacz* (2011)
57. Sojka Stanisław – *Anioł w ciemnej dolinie* (1994)
58. Sośnicka Zdzisława – *Anioł stróż nie kocha nas* (1998)
59. Stare Dobre Małżeństwo [SDM] – *Anioły na poddaszu straszą* (2000)
60. SDM – *Bieszczadzkie anioły* (2000)
61. SDM – *Makatka z aniołem* (1990)
62. Steczkowska Justyna – *Na koniec świata* (1999)
63. Sumptuastic – *Kołysanka* (2003)
64. Symetria – *Anioł* (2009)
65. Turnau Grzegorz – *O mój aniele* (1999)
66. Turnau Grzegorz – *W miasteczku anioły* (1993)
67. Urban – *Nagie anioły* (1997)
68. Urszula – *Anioł wie* (1998)
69. Wilki – *Eli lama sabachtani* (1992)
70. Zakopower – *Zbuntowany anioł* (2007)

Literatura

- Bańko M., 2007, *Słownik porównań*, Warszawa.
- Barańczak A., 1983, *Słowo w piosence. Poetyka współczesnej piosenki estradowej*, Wrocław.
- Bartmiński J., 2009, *Językowe podstawy obrazu świata*, wyd. III, Lublin.
- Borysiak E., 2005, *Imiona aniołów oraz apelatyw „anioł” w polskiej współczesnej antroponimii i toponimii*, [w:] *Anioł w literaturze i w kulturze*, t. 2, red. J. Ługowska, Wrocław, s. 572–583.
- Brodzka A. i in. (red.), 1992, *Słownik literatury polskiej XX wieku*, Wrocław.
- Frühling I., Oleschko H., 2002, *Ewolucja ikonografii anielskiej w malarstwie europejskim*, [w:] *Księga o aniołach*, red. H. Oleschko, Kraków, s. 514–538.
- Grzegorzczukowa R., 2010, *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, wyd. IV rozsz., Warszawa.
- Kaczan A., *Obraz anioła w polskich pieśniach ludowych*, [w:] *Anioł w literaturze i w kulturze*, t. 2, red. J. Ługowska, Wrocław, s. 554–562.
- Kasprzak A., 2005, *Anioły w tekstach polskich piosenek niereligijnych*, [w:] *Anioł w literaturze i w kulturze*, t. 2, red. J. Ługowska, Wrocław, s. 461–471.
- Katechizm Kościoła Katolickiego* [KKK], 1992, Poznań.
- Kolberger O., 1977, *Przysłowia*, wyd. II, Warszawa.
- Kopaliński W., 1990, *Słownik symboli*, Warszawa.
- Krzyżanowski J., 1994, *Mądrej głowie dość dwie słowie: pięć centuruj przysłów polskich i diabelskich tuzin z hakiem*, t. 1, Warszawa.

- Leszczyński G., 2005, *Ikona anioła w portrecie dziecka*, [w:] *Anioł w literaturze i w kulturze*, t. 2, red. J. Ługowska, Wrocław, s. 293–315.
- Masłowski D. i W., 2001, *Księga przysłów polskich*, Kęty.
- Naumow A., 2002, *Aniołowie w prawosławiu*, [w:] *Księga o aniołach*, red. H. Oleschko, Kraków, s. 264–270.
- Rękas D., *Obraz anioła w modlitwach polskich z różnych czasów*, [w:] *Anioł w literaturze i w kulturze*, t. 2, red. J. Ługowska, Wrocław, s. 565–571.
- Rosiński F. M., 2005, *Aniołowie w „Nowym Testamencie”*, [w:] *Anioł w literaturze i w kulturze*, t. 2, red. J. Ługowska, Wrocław, s. 13–33.
- Skorupka S., 1985, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1, Warszawa.
- Sobol E. (red.), 2002, *Nowy słownik języka polskiego*, Warszawa.
- Walczak B., 1995, *Zarys dziejów języka polskiego*, wyd. II popr., Wrocław.

THE LINGUISTIC IMAGE OF AN ANGEL – A GOOD SPIRIT –
 IN THE LYRICS OF CONTEMPORARY SECULAR POLISH SONGS
 (RELEASED IN THE PERIOD FROM 1985 TO 2012)

S U M M A R Y

The article is devoted to the linguistic image of an angel – a good spirit – depicted in the lyrics of contemporary secular Polish songs. The analyzed research material included 70 lyrics of songs released in the period from 1985 to 2012. The songs represent different music styles: from pop and folk music to blues and sung poetry to hip-hop, various genres of rock and so-called gothic metal. The analysis of the linguistic image of those supernatural beings involved the following categories: 1) appearance, 2) location, 3) features, 4) functions, 5) emotions and behavior. Special attention was paid to the figure of a guardian angel and its unusual variant – a winged protector who no longer fulfill their duties, as well as ‘humanized’ angels, resembling humans in their physical and behavioral characteristics. It was stated that the figure of an angel in the analyzed lyrics is characterized by extensive functionality. The linguistic portrait of that spiritual being is an interesting combination of concepts present in the collective consciousness (to some extent originating in the Bible and angelic iconography) and individual ideas developed by the songwriters.

e-mail: joanna-scibek@wp.pl